

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 28. november 2022
(OR. en)

14982/22

EDUC 394
JEUN 171
DIGIT 217

MENETLUSE TULEMUS

Saatja: Nõukogu peasekretariaat

Saaja: Delegatsioonid

Eelmise dok nr: 14147/22

Teema: Nõukogu järelused heaolu toetamise kohta digiõppes

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud nõukogu järelused, mis kiideti heaks nõukogu 28.–29. novembri 2022. aasta istungil (haridus, noored, kultuur ja sport).

Nõukogu järelused heaolu toetamise kohta digiõppes

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

PIDADES SILMAS:

1. 2017. aastal Göteborgi sotsiaaltippkohtumisel toimunud poliitilisi arutelusid, kus rõhutati, et 44 % eurooplastest on elementaarsete digioskusteta, et 90 % töökohtadest nõuab tulevikus digioskusi ja -pädevusi ning et 40 % Euroopa ettevõtetest näeb palju vaeva IKT-spetsialistide värbamisega. Üks ideedest, mida Euroopa juhid sel kohtumisel arutasid, oli korraldada mõttevahetus õppimise tuleviku üle, et reageerida tulevastele suundumustele ja digirevolutsioonile, sealhulgas tehisintellekti kasutamisele;
2. Euroopa sotsiaalõiguste samba esimest põhimõtet, mille kohaselt on igaühel õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad neil ühiskonnas täielikult osaleda ja aitavad suunduda edukalt tööturule;
3. komisjoni teatist Euroopa haridusruumi saavutamise kohta aastaks 2025, milles rõhutatakse vajadust luua toetavad õppekeskkonnad ebapiisavate saavutuste ohus olevatele rühmadele ja toetada heaolu koolis;
4. nõukogu resolutsiooni, mis käsitleb strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale (2021–2030), milles rõhutatakse, et haridusel ja koolitusel on oluline roll Euroopa tuleviku kujundamisel ajal, mil on hädavajalik, et kodanikud saavutaksid isikliku eneseteostuse ja heaolu, oleksid valmis kohanema ja tegutsema muutuval tööturul ning olema aktiivsed ja vastutustundlikud kodanikud;

5. digiõppe tegevuskava (2021–2027), milles kirjeldatakse hästitoimiva digiõppekeskkonna kontseptsiooni ning rõhutatakse digioskuste ja -pädevuste arendamise tähtsust igapäevaelus;
6. käimasolevat struktureeritud dialoogi liikmesriikidega digiõppe ja -oskuste teemal, mille komisjon algatas 2021. aastal, ning selle kogu valitsust hõlmavat lähenemisviisi digiõppele;
7. nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii, mille eesmärk on ennetada sotsiaalsel tõrjutusel ja selle vastu võidelda ning tagada võrdsed võimalused, tagades ebasoodsatest oludest pärit lastele vaba juurdepääsu haridusele. Sellega seoses rõhutatakse soovitusel, kui oluline on pakkuda digitaalseid õppevahendeid, kiiret ühenduvust, digiteenuseid ja piisavaid seadmeid ning parandada digioskusi ja võidelda kõikide digilõhe vormide vastu;
8. puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030, milles märgitakse, et digitehnoloogia tõhus kasutamine eeldab puuetega inimeste juurdepääsult tõkete kõrvaldamist ja nende digioskustesse investeerimist;
9. nõukogu soovitus õpiedu saavutamise teede kohta, millega asendatakse nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus, mis käsitleb haridussüsteemist varakult lahkumise vähendamise poliitikat, mille eesmärk on parandada kõikide noorte eurooplaste haridustulemusi, olenemata nende isikuomadustest, perekondlikust, kultuurilisest ja sotsiaal-majanduslikust taustast, ning milles rõhutatakse, et õpiedu põhikomponendid on heaolu koolis ning füüsiline ja vaimne tervis;

10. praegu loodavat komisjoni mitteametlikku eksperdirühma, mille tegevuse eesmärk on edendada toetavaid õppekeskkondi alasooritusohus olevate rühmade jaoks ja toetada heaolu koolis;
11. nõukogu 29. novembri 2021. aasta soovitus, milles käsitletakse põimõpet kvaliteetse ja kaasava põhi- ja keskhariduse tagamiseks; soovituses rõhutatakse, kui oluline on pidada esmatähtsaks heaolu (nii füüsilist kui vaimset), ning tehakse ettepanek lisada koolide eesmärkidesse õpilaste heaolu tagamise ja kiusamise tõkestamise põhimõtted ning pöörata rohkem tähelepanu õpetajate ja koolitajate, koolijuhtide ja muude haridustöötajate heaolule ja tööelu kvaliteedile, et leevendada stressi ja hoida ära läbipõlemist;
12. nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta, milles rõhutatakse digimajandusele vastava kutsehariduspoliitika tähtsust;
13. Osnabrücki deklaratsiooni taastumist ja digitaalsele ning rohelisele majandusele õiglast üleminekut võimaldava kutsehariduse ja -õppe kohta, millega püütakse elukestva õppe kultuuri osana välja arendada kutsehariduse ja -õppe digiüleminek;
14. nõukogu järeldusi digiõppe kohta Euroopa teadmushiskonnas, milles rõhutatakse, et digiõppe puhul tuleks arvesse võtta kõigi õppeprotsessis osalejate heaolu;
15. hariduse ja koolituse valdkonna 2021. aasta ülevaadet, milles keskendutakse heaolule hariduses;

16. komisjoni teatist „Laste ja noorte digikümnend: uus lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia“, milles keskendutakse laste heaolu parandamisele internetikeskkonnas;
17. komisjoni koostatud ajakohastatud Euroopa kodanike digipädevuse raamistikku (DigComp 2.2), milles rõhutatakse turvalisust, nt heaolu ja tervise toetamise ning küberkiusamise mõistmise ja selle vastu võitlemise kontekstis;
18. haridustöötajate digipädevuse Euroopa raamistikku (DigCompEdu), milles rõhutatakse selliste meetmete tähtsust, mille eesmärk on tagada digitehnoloogiat kasutavate õppijate füüsiline, psühholoogiline ja sotsiaalne heaolu,

TUNNISTAB järgmist:

19. käesolevates nõukogu järeldustes käsitatakse mõistet „heaolu digiõppes“ füüsilise, kognitiivse, sotsiaalse ja emotsionaalse rahuloluna, mis võimaldab kõigil inimestel positiivselt osaleda kõigis digitaalsetes õpikeskkondades, sealhulgas digitaalsete õppe- ja koolitusvahendite ning -meetodite abil, maksimaalselt kasutada oma potentsiaali ja eneseteostusvõimet ning aitab neil tegutseda turvaliselt internetis ja toetab nende võimestamist veebikeskkonnas¹. Käesolevates nõukogu järeldustes keskendutakse digitaalsele heaolule hariduses ja koolituses alg-, põhi- ja keskhariduses ning nende kaudu, sealhulgas kutsehariduses ja -koolituses;

¹ Mõistet „kognitiivne heaolu“ võib määratleda kui õppijate edukat osalemist ühiskonnaelus erinevates rollides – elukestvate õppijate, tootlike töötajate ja aktiivsete kodanikena. Kõnealust osalemist võimaldavad muu hulgas nende olemasolevad teadmised ja pädevused. Füüsilist heaolu võib mõista kui inimeste tervises seisundit ja võimet järgida tervislikke eluviise. Sotsiaalne heaolu hõlmab õppijate suhtlemist teistega ning nende arusaama digitaalsest õpikeskkonnast. Psühholoogilise heaolu puhul peetakse silmas õppijate arvamusi ja tundeid oma elu ja endale seatud isiklike eesmärkide suhtes (Panesi, S., Bocconi, S. ja Ferlino, L., *Promoting Students' Well-Being and Inclusion in Schools Through Digital Technologies: Perceptions of Students, Teachers, and School Leaders in Italy Expressed Through SELFIE Piloting Activities*, *Frontiers in Psychology*, 2020).

20. käesolevates nõukogu järeldustes hõlmab mõiste „õppijad“ kõiki õpilasi, üliõpilasi ja töökohapõhiseid õppijaid, kes õpivad formaalharidussüsteemide alg-, põhi- ja keskkooliastmes, sealhulgas esmakutseõppes;
21. käesolevates nõukogu järeldustes hõlmab mõiste „haridustöötajad“ õpetajaid, koolijuhte, koolitajaid ja muid pedagoogilisi töötajaid, kes osalevad õppijate õpetamises formaalharidussüsteemide alg- ja keskkooliastmes, sealhulgas esmakutseõppes;
22. digitehnoloogiad on radikaalselt muutnud viise, kuidas inimesed õpivad, töötavad, kasutavad teavet ja suhtlevad. Digiüleminek toob õppijatele kaasa uusi väljakutseid ja võimalusi ning mõjutab nende kognitiivset, füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset elu;
23. COVID-19 pandeemia ning üleminek erakorralisele distantsõppele ning veebipõhisele õpetamisele ja õppimisele on digitaalsele õpikeskkonnale kaasa toonud palju väljakutseid. Viis, kuidas digiõppe- ja koolitussüsteemid, sealhulgas õppijad ja haridustöötajad ning muud asjaomased osalejad, on neile probleemidele reageerinud, võib olla kasulik kogemus ja õppetund heaolu käsitlevate lähenemisviiside väljatöötamiseks digiõppe valdkonnas;
24. kvaliteetne ja kaasav haridus ja koolitus peaksid suurendama digiülemineku poolt avatud võimalusi õppijate ja haridustöötajate heaolu toetamiseks digitaalses õpikeskkonnas. Seda tuleks süstemaatiliselt toetada ja edendada digiõppe ökosüsteemi kõigis aspektides²;

² Digiõppe ökosüsteem hõlmab digiõppe taristut, ühenduvust ja seadmeid (sealhulgas tehnoloogiale juurdepääsu ja tugitehnoloogiaid); kvaliteetset digitaalset õpisisu; õppijaid ja haridustöötajaid, kellel on oskusteave digitehnoloogiate integreerimiseks pedagoogilisse protsessi, ning digiteadmiste, -oskuste ja -pädevuste ning inimestevaheliste suhete tingimuste arendamist digitaalses õpikeskkonnas.

25. õppijate heaolu suurendamine digiõppe kontekstis on kahesuunaline protsess. Digikeskkonnad võivad kaasa tuua mõningaid probleeme, sealhulgas digiõppe kontekstis, nt küberkiusamine, millel võib olla heaolule negatiivne mõju, eriti kui nende keskkondade mõned aspektid on puudulikult kavandatud või kasutusele võetud. Seevastu hästi kavandatud tõhusad ja kaasavad digiõppe ökosüsteemid võivad toetada õppijate heaolu arengut ning parandada nende haridus-, elu- ja tööalaseid väljavaateid;
26. digilõhe kujutab endast tõsist ohtu nii õppijate kui ka haridustöötajate heaolule digihariduses ja -koolituses, suurendades sageli juba olemasolevat või põhjustades uut ebavõrdsust. Riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi koolisüsteemid peaksid suutma lahendada õppijate, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate õppijate, sealhulgas puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õpilaste ning soolise digilõhega seotud probleeme, mis on seotud ebapiisava juurdepääsuga, ebapiisavate seadmetega või mitterahuldavate õpitingimustega;
27. uute õppemudelitega, sealhulgas nendega, mis hõlmavad kättesaadavate ja leitavate digivahendite kasutamist, laiendatakse juurdepääsu ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele, sealhulgas puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õppijatele ja neile, kes ei saa tervisliku seisundi tõttu ajutiselt koolis käia, samuti isoleeritud, saare- või äärepoolsetes piirkondades, näiteks ELi äärepoolseimates piirkondades elavatele õppijatele. Samuti toetavad need õppemudelid suuremat motivatsiooni ja pühendumust veebikogemuste kasutamiseks ning aitavad koos õppijakesksete lähenemisviisidega vähendada digilõhet;
28. sisserändaja taustaga õppijate ja/või nende õppijate puhul, kelle emakeel on õppekeelest erinev, võivad digivahendid ja kvaliteetne õpisisu hõlbustada hariduse ja koolituse jätkumist, võivad aidata neil säilitada sidet oma emakeele ja päritolukultuuriga ning tulla toime võimalike traumeerivate kogemuste ja uute väljakutsetega;

29. digikeskkonnale juurdepääsu ja selle kasutamise tihenemine ja suurenemine võib tekitada õppijatele suurema riski kannatada digimaailmas esinevate ohtude, nt küberkiusamise ja/või isoleerituse all. Tuleb teha jõupingutusi, et tagada õppijate harimine ning haridustöötajate asjakohane koolitamine ja koostöö teiste asjaomaste spetsialistidega, et tõeliselt edendada turvalist digitaalset õpikeskkonda;
30. haridus- ja koolitussüsteemides tuleks tugevdada kriitilist mõtlemist, meedia- ja digikirjaoskust ning desinformatsioonile ja väärinfole vastupanu võimet, et anda õppijatele oskused, mida on vaja võimalikele ohtudele ja väljakutsetele reageerimiseks, ning pakkuda turvalisemat ja positiivsemat veebikogemust;
31. haridustöötajatel koos haldus- ja juhtivtöötajatega on oluline ja asendamatu roll haridus- ja koolituskeskkonna arendamisel³ ning õppijate heaolu toetamisel. Nad peaksid arendama ja tugevdama oma digipädevusi ning parandama oma teadmisi digivahendite kasutamise eelistest ja väljakutsetest hariduses ja koolituses, nt oma põhikoolituse, sissejuhatava koolituse ja pideva kutsealase arengu raames, ning sellest, kui oluline on muuta IKT-oskuste arendamine atraktiivsemaks tütarlaste jaoks, muu hulgas sootundlike lähenemisviiside abil digiüleminekuga seotud pädevuste õpetamisel;
32. digitehnoloogia ei ole mõeldud asendada füüsilist kohalolekut ega vahetut suhtlust haridustöötajate ja õppijate vahel. Digitehnoloogia haridusprotsessidesse integreerimise eesmärk on toetada ja hõlbustada haridustöötajate tööd ning parandada õppijate õpikogemust,

³ Haridustöötajate üldist heaolu võivad mõjutada mitmesugused tegurid, liigne töökoormus, vähesene tunnustuse ja õpetaja elukutse austamise puudumise tajumine, liiga suured klassid, koolidele pakutava toetuse puudulikkus ja õpilaste kontrollimatu halb käitumine ning mõnes riigis ebapiisav või ebavõrdne rahastamine (Viac, C. ja Fraser, P., *Teachers' well-being: A framework for data collection and analysis*, OECD haridusalane töödokument nr 213, OECD Publishing, Pariis, 2020).

TUNNISTAB, ET:

Õppijate ja haridustöötajate heaolu digiõppe ja -koolituse kontekstis saab toetada järgmiselt.

A. Digihariduses ja -koolituses heaolu edendamiseks vajalike teadmiste, oskuste ja pädevuste omandamine

33. üksikisikud osalevad digikeskkonnas kogu oma isiklikus, ametialases ja ühiskondlikus elus. Digiteadmiste, -oskuste ja -pädevuste arendamine võib toetada nende emotsionaalset heaolu ja rahulolu ning suurendada nende suutlikkust reageerida asjakohaselt nii digitaalses kui ka füüsilises maailmas esinevatele väljakutsetele ja riskidele;
34. digioskuste ja -pädevuste arendamise põhimõtete ja meetmete kavandamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta õppijate heaolu ja nende individuaalseid vajadusi, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele. Samuti peaks nende eesmärk olema suurendada õppijate vastupanuvõimet ja mõjuvõimu. Digipädevus⁴ eeldab enesekindlat, kriitilist, vastutustundlikku, eetilist ja turvalisemat digitehnoloogia kasutamist. Digioskusi, nagu arvutuslik mõtlemine, IKT probleemide lahendamine ja andmekirjaoskus, on vaja nii hariduse ja koolituse algetappides kui ka elukestvas perspektiivis, et inimesed saaksid paremini ühiskonda integreeruda ja et neil oleks parem juurdepääs töövõimalustele;
35. digitehnoloogia mõjutab viise, kuidas õppijad õpivad, otsivad ja jagavad teavet ning kuidas nad üksteisega suhtlevad ja sotsialiseeruvad. Õppijad puutuvad kokku väga erineva teabega, sealhulgas desinformatsiooni ja väärinfoga, mistõttu on väga oluline arendada digi- ja meediapädevust, kriitilist mõtlemist ja probleemide lahendamise oskusi;

⁴ Vt nt Euroopa Komisjon, Teadusuuringute Ühiskeskus, Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y., *DigComp 2.2, The Digital Competence Framework for citizens: with new examples of knowledge, skills and attitudes*, 2022, ning nõukogu 22. mai 2018. aasta soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes (ELT C 189, 4.6.2018, lk 1).

36. õppijad peaksid omandama ja arendama ohutule, turvalisele ja eetilisele kasutamisele kaasa aitavaid vajalikke teadmisi, oskusi ja pädevusi, sealhulgas küberturvalisuse oskusi ning tehisintellekti algoritmide piirangute alaseid teadmisi. Sellel võib olla märkimisväärne mõju õppijate heaolule ja vastupanuvõimele;
37. isikliku ja sotsiaalse pädevuse arendamine võib aidata õppijatel kasutada digitaalseid sotsiaalvõrgustikke nii, et emotsionaalse või sotsiaalse kahju oht on väiksem, ning suurendada nende teadlikkust digitehnoloogia ülemäärase kasutamise riskidest;
38. õppijatel peaks olema võimalus omandada digisisu loomiseks, jagamiseks ja kasutamiseks vajalikke teadmisi, oskusi ja pädevusi ning nad peaksid olema teadlikud intellektuaalomandiga seotud normidest;
39. IKT toodete ja teenuste ning kõrgetasemelise digitehnoloogia arendamiseks on vaja tipptasemel ja erioskusi, sealhulgas selliseid, millel võib olla positiivne mõju üksikisikute, nt puuetega ja/või hariduslike erivajadustega inimeste heaolule;
40. haridustöötajaid tuleks toetada digiteadmiste, -oskuste ja -pädevuste omandamisel ja arendamisel, nt põhikoolituse, sissejuhatava koolituse ja pideva kutsealase arengu raames, ning nad peaksid olema hästi informeeritud digivahendite kasutamise eelistest ja väljakutsetest ning võimalustest, mida pakub nende kasutamine hariduses ja koolituses. Haridustöötajad peaksid toetama õppijaid tehnoloogia turvalisel, vastutustundlikul ja looval kasutamisel;

B. Õppijate heaolu suurendavate õpetamise ja õppimise lähenemisviiside ning digikeskkondade kujundamine

41. õpetamise ja õppimise lähenemisviisid, mis hõlmavad õpetamis- ja õppimismeetodeid ning korralduslikke aspekte, peaksid parandama haridus- ja koolitusprotsessi asjakohasust ja tõhusust, samuti õppijate rahulolu ja enesekindlust kõigis õpikeskkondades. Sellega seoses on väga oluline digitaristu ja digitehnoloogia kättesaadavus, turvalisus ja kvaliteet. Kõrgetasemelise digitehnoloogia arendamine ja kasutamine hariduses ja koolituses võib olla kasulik eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele, sealhulgas puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õppijatele;
42. digihariduse poliitika kavandamisel tuleks arvesse võtta järgmisi aspekte:
- *keskkonnad*, kus toimub õppimine, võttes arvesse õppijate sotsiaal-majanduslikku, kultuurilist ja perekondlikku tausta ning muid asjakohaseid asjaolusid;
 - *kasutatavad vahendid ja seadmed*, mille kasutamist kohandatakse vastavalt õppijate individuaalsetele vajadustele (mõjutatuna näiteks tervislikust seisundist, hariduslikest erivajadustest ja sotsiaal-majanduslikst taustast):
 - digiõppe ökosüsteemid peaksid toetama tööd uuenduslike haridusvahenditega, mis võivad muu hulgas hõlmata mängustamist, hariduslikke lahendusi, mis põhinevad näiteks laiendatud tegelikkuse tehnoloogial, nagu liit-/virtuaalreaalsus, tehisintellekt, õpianalüütika ja sotsiaälvõrgustikud, mis järgivad eetilist ja läbipaistvat lähenemisviisi, andmekaitset ja lõimitud mittediskrimineerimist, võttes samal ajal arvesse kasu ja võimalikke riske⁵.

⁵ Nende hulka kuuluvad näiteks internetisõltuvus, liiga pikk aeg ekraani taga, mängusõltuvus ja tervisega seotud probleemid, nagu istuv eluviis, mis põhjustab rasvumist.

- digilahendused tuleks välja töötada nii, et need võimaldaksid ja soodustaksid kohandatavust digiõppe eesmärkidega ning nendes oleks võetud arvesse kõigi inimeste, eelkõige ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest pärit õppijate eri tausta ja vajadusi. Asjakohasel juhul tuleks edendada hariduses ja koolituses kasutatavate digilahenduste koostalitlusvõimet;
- kõrgetasemeline ja spetsialiseeritud digitehnoloogia (nt tehisintellekt, liit-/virtuaalreaalsus, esemevõrk, digiteisikud jne) võib parandada õpi- ja koolituskeskkondade kättesaadavust ja kvaliteeti ning täiendada koostoimeliselt mittedigitaalseid õpetamis- ja õppemeetodeid. Innovaatiliste digilahenduste integreerimine võib edendada õppijate oskusi kutsehariduses;
- digitehnoloogia kasutamine võib võtta ära aega, mida saaks kasutada muuks tervise seisukohast kasulikuks tegevuseks, nagu füüsiline treening või uni. Seetõttu tuleks arvesse võtta tasakaalu ekraani ees ja ekraanist eemal veedetava aja vahel ning ajahaldust;
- *õpiülesanded*, mida kasutatakse õppeprotsessis, mis viib kavandatud õpiväljunditeni:
 - sellise kvaliteetse digitaalse õpisisu kasutamine, mis on koostatud usaldusväärsel pedagoogilisel eesmärgil ning mida pakutakse ajakohasel, kättesaadaval ja kergesti kasutataval viisil⁶;
 - õppijakesksete lähenemisviiside toetamine, sealhulgas õppijate autonoomia edendamine;
- *haridustöötajad*, kes peaksid olema hästi koolitatud ja suutelised andma õppijatele suuniseid digitehnoloogia asjakohase kasutamise, sealhulgas ekraani ees ja ekraanist eemal veedetava aja aruka ja tasakaalustatud jaotamise kohta. Hästi koolitatud haridustöötajad suudavad võtta arvesse erinevate digitaalsete õpikeskkondade eripära, töötada innovaatiliste digivahendite ning õpetamis- ja õppemeetoditega ning rakendada neid pedagoogilises kontekstis, pidades samal ajal meeles digitehnoloogia ülemäärase kasutamise riske;

⁶ Õpisisu seisukohast võib kasulikke suuniseid anda komisjoni tulevane digitaalse õpisisu raamistik.

C. Inimestevahelised suhted digiõppe ökosüsteemis

43. digiõppe ökosüsteemid ei põhine mitte ainult digitaristul ning digivahenditel ja -sisul, vaid ka sotsiaalsel suhtlusel asjaomaste isikute, st õppijate, haridustöötajate ja muude osalejate vahel, kes kasutavad suhtlemiseks ning sisu ja võrkude loomiseks tehnoloogilisi vahendeid, ning nende füüsilisel ja sotsiaalsel keskkonnal. Digiõppe ökosüsteemide väljatöötamisel on väga oluline võtta seda sotsiaalset suhtlust arvesse;
44. tehnoloogia areng on muutnud kommunikatsioonivorme ning avanud uusi võimalusi mõjuvõimu suurendamiseks, eneseväljenduseks ja digitaalseks kodanikupädevuseks⁷, sealhulgas aktiivseks osalemiseks ühiskonnas veebipõhiste vahendite kaudu;

⁷ Euroopa Nõukogu määratluse kohaselt on digikodanik inimene, kes mitmesuguste pädevuste arendamise kaudu on suuteline aktiivselt, positiivselt ja vastutustundlikult suhtlema internetis ja mujal nii kohalikus, siseriiklikus kui ka ülemaailmses kogukonnas (Richardson, J., Milovidov, E., *Digital citizenship education handbook: being online, well-being online, rights online*, Euroopa Nõukogu, 2019).

45. digitaalne suhtlus võib aidata arendada sotsiaalseid oskusi ja tugevdada sotsiaalseid sidemeid. Samal ajal võivad õppijad ja haridustöötajad puutuda kokku ka digiriskidega⁸ (nt küberkiusamine, vaenukõne, valeuudised, eraelu puutumatuse rikkumised, võrgupettused, kajakambrid⁹ jne),¹⁰ mis kahjustavad nende heaolu¹¹. On väga oluline, et õppijad, haridustöötajad ja lapsevanemad oleksid teadlikud nende riskide ulatusest ja mitmekesisusest ning oskaksid neid vältida ja/või ennetada ning teaksid, kust leida tuge ja kuidas suurendada vastupanuvõimet. Digiriskide tõrjumiseks digitaalsetes õpikeskkondades on samuti oluline kasutada suhtlust ning õpetamis- ja õppemeetodeid;
46. haridus- ja koolitussüsteemid ning koolid peaksid uurima võimalusi, kuidas suurendada heaolu digiõppes, ning edendama teadlikkust digiriskidest ja nende ennetamisest ning terviklikku koolikäsitlust, sealhulgas organisatsioonilist laadi koolimenetlusi, toetades turvalist digiõppekeskkonda ja tegeledes digiriskidega seotud probleemidega;

⁸ Digiriskid võivad olla seotud näiteks sellega, et digitehnoloogia kasutamine või õppijate kokkupuude digimaailmaga on ülemäärane või väär.

⁹ Termin „kajakamber“ viitab olukordadele sotsiaalmeedias ja veebipõhistes arutelurühmades, kus uskumusi võimendab või tugevdab kommunikatsioon ja kordamine suletud ja isoleeritud süsteemis. Osalejad saavad tavaliselt teavet, mis tugevdab nende olemasolevaid seisukohti, ilma et nad puutuksid kokku vastandlike seisukohtadega (Vuorikari, R., Kluzer, S. ja Punie, Y., *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2022).

¹⁰ OECD 2019. aasta uuringus on määratletud riskide liigid: kontakt-, sisu-, eraelu puutumatuse ja tarbijariskid (Burns, T., Gottschalk, F. (toim.), *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age, Educational Research and Innovation*, OECD Publishing, Pariis, 2019).

¹¹ Näiteks küberkiusamine võib olla isegi kahjulikum kui tavalised kiusamise vormid, sest alandamine jõuab internetis suure hulga inimesteni ning sõnad ja pildid võivad jääda internetikeskkonda määramata ajaks.

47. internetikeskkonnas edendatavatel sotsiaalsetel võrdlustel võib olla negatiivne mõju vaimsele tervisele ja enesehinnangule, eriti teismeeas noorte puhul. Kui õppijad puutuvad sotsiaalmeedias kokku n-ö ideaalsete piltidega, võib avalduda või süveneda nende kehakuvandiga seotud mure ja sotsiaalse võõrandumise tunne. Veebipõhise sotsiaalmeedia kasutamine on seotud ka sellise nähtusega nagu hirm millestki ilma jääda. Digitaalses õpikeskkonnas töötavad haridustöötajad peaksid olema nendest riskidest teadlikud, suurendama teadlikkust nende nähtuste negatiivsest mõjust ja sellist mõju käsitlema ning edendama õppijate oskuste arendamist nende probleemidega toimetulekuks;
48. haridustöötajad peaksid toetama õppijate motivatsiooni õppida ja areneda oma täieliku potentsiaali saavutamiseks, et aidata neil kujuneda terviklikeks ja küpseteks inimesteks, kes on teadlikud oma tugevatest ja nõrkadest külgedest, elu eesmärkidest ja püüdlustest ning kes on loonud positiivse minapildi, austades samal ajal teisi ja nende individuaalseid vajadusi. Selline käitumine on otsustava tähtsusega, et tagada heaolu digiõppes;
49. arukas digitaalne vanemlus ja toetav perekeskkond peaksid olema osa digiõppe ökosüsteemist ning samal ajal tuleks võtta arvesse perekondlikku tausta. Koolid peaksid olema teadlikud sellest, kui oluline on suhelda ja teha koostööd lapsevanemate või hooldajatega digiõppe võimaluste, eeliste, probleemide ja digiriskide küsimuses, ning sellest, kui tähtis on ajahaldus digivahendite kasutamisel õppe- ja koolituseesmärkidel,

KUTSUB LIIKMESRIIKE ÜLES OMA RIIGI OLUDEST LÄHTUVALT NING KOOSKÕLAS
SUBSIDIAARSUSE PÕHIMÕTTEGA:

50. panema digiõppe riiklike poliitikameetmete ja strateegiate väljatöötamisel rõhku õppijate ja haridustöötajate heaolu suurendamisele;
51. edendama õpetamis- ja õppeprotsesside väljatöötamist, võttes arvesse nende mõju õppijate heaolule, ning vajaduse korral ergutama tihedat koostööd digiõppe ökosüsteemide ning vaimse tervise ja psühhosotsiaalsete spetsialistide ja teenuste vahel;
52. soodustama õppijakesksel lähenemisviisil põhinevaid õpetamis- ja õppeprotsesse, näiteks kõrgetasemelise digitehnoloogia integreerimise ning tehisintellekti ja andmete eetilise kasutamise¹² kaudu, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsas olukorras olevate õppijate ja haavatavas olukorras olevate, sealhulgas puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õppijate ja andekate õppijate heaolu toetamisele ning soolise digilõhe kaotamisele;
53. suurendama õppijate ja haridustöötajate teadlikkust ekraani ees ja ekraanist eemal veedetava aja hea tasakaalustamise vajadusest ning võimaluse korral toetama koole digi- ja kontaktõppega seotud asjakohase ajahalduse väljatöötamisel;
54. uurima võimalusi, kuidas toetada õpetamis- ja õppeprotsesside väljatöötamist ja elluviimist ning digitehnoloogia kasutamist hariduses ja koolituses, et hõlbustada sisserändaja taustaga õppijate ja/või nende õppijate, kelle emakeel erineb õppekeelest, lõimimist liikmesriikide haridus- ja koolitussüsteemidesse, võimaldades neil samal ajal säilitada sideme oma emakeele ja vastava kultuuriga;

¹² Komisjoni koostatud, haridustöötajatele mõeldud eetikasuuniseid, mis käsitlevad tehisintellekti ja andmete kasutamist õpetamises ja õppimises, võib selles valdkonnas pidada kasulikuks juhendiks ja toeks.

55. toetama¹³ õppijate teadlikkust võimalikest ohtudest digimaailmas ja nende vastupanuvõime arendamist, et vähendada riske ja pakkuda noortele turvalisi veebivõimalusi, toetades samal ajal andmekaitset ja eraelu puutumatust internetis;
56. uurima võimalusi, kuidas toetada haridustöötajaid õppijate kriitilise mõtlemise, meediapädevuse ja digikirjaoskuse ning andmete ja teabega töötamise (sh teadlik lähenemisviis väär- ja desinformatsioonile) edendamisel¹⁴;
57. ergutama asjakohasel juhul koole kohaldama terviklikku koolikäsitlust, mis süstemaatiliselt edendaks heaolu põhi-, kesk- ja kutsehariduse tasandi digiõppes, sealhulgas paindlikke põhimõtteid, mis toetaksid ennetamist ja vastupanuvõimet ning käsitleksid selliseid probleeme nagu digiriskid, samuti koolide organisatsioonilisi menetlusi;
58. kaaluma olemasolevate ELi vahendite (Euroopa Sotsiaalfond+, Erasmus+, tehnilise toe instrument jne) pakutavate võimaluste kasutamist digiõppe poliitika edendamiseks, keskendudes õppijate ja haridustöötajate heaolule digitaalsetes õpikeskkondades,

¹³ Näiteks läbi liikmesriikides olemasoleva, ELi kaasrahastatava turvalisema interneti keskuste võrgustiku ja platvormi betterinternetforkids.eu, mille puhul on tegemist üleeuroopalise laste internetiturvalisuse keskusega, mis sisaldab õpetajatele, lapsevanematele ja lastele mõeldud materjale ELi kõigis ametlikes keeltes.

¹⁴ Komisjoni koostatud, õpetajatele ja haridustöötajatele mõeldud suuniseid, mis käsitlevad desinformatsiooni vastu võitlemist ning digikirjaoskuse edendamist hariduse ja koolituse kaudu, võib selles valdkonnas pidada kasulikuks juhendiks ja toeks.

KUTSUB KOMISJONI ÜLES KOOSKÕLAS ALUSLEPINGUTEGA JA SUBSIDIAARSUSE
PÕHIMÕTET TÄIELIKULT ARVESSE VÕTTES:

59. toetama teadusuuringuid, mis käsitlevad digitehnoloogia kasutamise mõju õppijate ja haridustöötajate heaolule kõigis liikmesriikides, ning koostama tõenditel põhineva uuringu heaoluvajaduste olukorra kohta digitaalsetes õpikeskkondades. Töötama välja tõhusate tavade mudeli, mille eesmärk on suurendada heaolu digiõppe ökosüsteemides, ja lõppkokkuvõttes võimaliku näitena koolide digitaalse heaolu koolimudeli kriteeriumid, mida liikmesriigid saaksid vabatahtlikkuse alusel kasutada. Teha selle mudeli väljatöötamisel kokkuvõtte komisjoni praegu loodava mitteametliku eksperdirühma tööst, mis käsitleb toetavat õpikeskkonda alasoorituse ohus olevatele rühmadele ja koolis heaolu toetamiseks;
60. ergutama haridustöötajatele ja teistele asjaomastele spetsialistidele mõeldud sellise kvaliteetse sisu väljatöötamist ja jagamist, mille eesmärk on veelgi täiustada nende teadmisi, oskusi ja pädevusi, õppijakeskseid pedagoogilisi lähenemisviise ning tööd erinevate õppijate rühmadega;
61. kaaluma heaolu edendamist digiõppes osana iga-aastasest digiõppe häkkimismaratonist;

62. suurendama kõigi asjaomaste sidusrühmade, st selliste digivahendite ja -teenuste kavandajate nagu haridustehnoloogia (EdTech) sektori ja küberturvalisusele keskenduvate sidusrühmade teadlikkust võimalusest võtta kasutusele kasutajasõbralikke lähenemisviise ja lahendusi, mis toetaksid õppijate ja haridustöötajate heaolu digiõppes; suurendama kõigi digitaalset õpisisu arendavate sidusrühmade teadlikkust heaolu aspekti arvessevõtmisest mitte ainult sisus, vaid ka õpetamis- ja õppimisprotsessides;
63. toetama selliste ELi programmide nagu programm „Erasmus+“, Euroopa Sotsiaalfond+, Euroopa solidaarsuskorpus, programm „Euroopa horisont“ ja programm „Digitaalne Euroopa“ rakendamist õppijate ja haridustöötajate heaolu edendamiseks digitaalses õpikeskkonnas ning kõrgtasemelise digitehnoloogia kasutamist näiteks puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õppijate toetamiseks, samuti mängustamise, tehisintellektil põhinevate hariduslahenduste ja liitreaalsuse tehnoloogia, nt liit-/virtuaalse reaalsuse tehnoloogia väljatöötamist, katsetamist ja kasutuselevõttu pedagoogilistel eesmärkidel;
64. kajastama vajadust tervikliku, integreeritud ja kestliku digiõppe ökosüsteemi järele liikmesriikides, mis edendaks kvaliteeti ja kaasamist ning soodustaks heaolu digiõppes, seda nii digiõppe tegevuskava (2021–2027) praeguse rakendamise käigus kui ka koostamisel olevate nõukogu soovitude ettepanekute (digiõpet võimaldavate tegurite kohta ning digioskuste õpetamise täiustamise kohta hariduses ja koolituses) puhul.
-

TAUSTDOKUMENDID

Euroopa Ülemkogu

- Euroopa Ülemkogu 14. detsembri 2017. aasta järelused (EUCO 19/1/17 REV 1).

Euroopa Liidu Nõukogu

- Nõukogu järelused Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia kohta (10024/22).
- Nõukogu soovitus, milles käsitletakse põimõpet kvaliteetse ja kaasava põhi- ja keskhariduse tagamiseks (ELT C 504, 14.12.2021, lk 21).
- Nõukogu 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa lastegarantii (ELT L 223, 22.6.2021, lk 14).
- Nõukogu järelused, mis käsitlevad võrdseid võimalusi ning kaasamist hariduse ja koolituse valdkonnas kõigi hariduslase edu edendamiseks (ELT C 221, 10.6.2021, lk 3).
- Nõukogu resolutsioon, mis käsitleb strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale (2021–2030), (ELT C 66, 26.2.2021, lk 1).
- Nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitus jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta (ELT C 417, 2.12.2020, lk 1).
- Nõukogu järelused digiõppe kohta Euroopa teadmushiskonnas (ELT C 415, 1.12.2020, lk 22).

- Nõukogu järeldused, milles käsitletakse COVID-19 kriisiga toimetulekut hariduse ja koolituse valdkonnas (ELT C 212 I, 26.6.2020, lk 9).
- Nõukogu järeldused tuleviku Euroopa õpetajate ja koolitajate kohta (ELT C 193, 9.6.2020, lk 11).
- Nõukogu järeldused heaolumajanduse kohta (ELT C 400, 26.11.2019, lk 9).
- Nõukogu resolutsioon Euroopa haridusruumi edasise arendamise kohta, et toetada tulevikku suunatud haridus- ja koolitussüsteeme (ELT C 389, 18.11.2019, lk 1).
- Nõukogu järeldused Euroopa haridusruumi visiooni suunas liikumise kohta (ELT C 195, 7.6.2018, lk 7).
- Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes (ELT C 189, 4.6.2018, lk 1).

Deklaratsioonid

- Osnabrücki deklaratsioon kutsehariduse ja -koolituse kohta, mis võimaldab majanduse taastumist ning õiglast üleminekut digitaal- ja rohelisele majandusele (Osnabrück Declaration on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies (30. november 2020)).

Euroopa Komisjon

- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Laste ja noorte digikümnend: uus lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia“ (COM(2022) 212 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021) 102 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ (COM(2021) 101 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa haridusruumi saavutamise kohta aastaks 2025 (COM(2020) 625 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Digiõppe tegevuskava 2021–2027. Hariduse ja koolituse ümberkujundamine digiajastu jaoks“ (COM(2020) 624 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta (COM(2020) 274 final).

- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ (COM(2020) 152 final).
- Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu: Euroopa Komisjoni panus ELi juhtide kohtumisse Göteborgis 17. novembril 2017“ (COM(2017) 673 final).

Institutsioonidevahelised dokumendid

- Institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta (ELT C 428, 13.12.2017, lk 10).

Uuringud

- Vuorikari, R., Kluzer, S. ja Punie, Y., *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2022.
- Weber, H., Elsner, A., Wolf, D., Rohs, M., ja Turner-Cmuchal, M. (toim.), *Inclusive Digital Education*, Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, Odense, 2022.

- Euroopa Komisjon, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat, *Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2021: haridus ja heaolu*, 2021.
- Panesi, S., Bocconi, S. ja Ferlino, L., *Promoting Students' Well-Being and Inclusion in Schools Through Digital Technologies: Perceptions of Students, Teachers, and School Leaders in Italy Expressed Through SELFIE Piloting Activities*, Frontiers in Psychology, 2020.
- Punie, Y., (toim.), Redecker, C., *European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu*, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg 2017.
- Viac, C. ja Fraser, P., *Teachers' well-being: A framework for data collection and analysis*, OECD Education Working Paper No. 213, OECD Publishing, Pariis, 2020.
- Euroopa Komisjon, sidevõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraat, *Ethics guidelines for trustworthy AI*, väljaannete talitus, 2019.
- Richardson, J., Milovidov, E., *Digital citizenship education handbook: being online, well-being online, rights online*, Euroopa Nõukogu, 2019.
- OECD, *How's Life in the Digital Age?: Opportunities and Risks of the Digital Transformation for People's Well-being*, OECD Publishing, Pariis, 2019.
- Burns, T., Gottschalk, F. (toim.), *Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Pariis, 2019.
- OECD, „*The Protection of Children Online: Risks Faced by Children Online and Policies to Protect Them*”, OECD Digital Economy Papers, No. 179, OECD Publishing, Pariis, 2011.
